

Amasya ve Çevresinde Kurulan Para Vakıfları Üzerine Bir İnceleme

A Review on the Cash Waqfs Established in Amasya and It's Vicinity

Ömer Sait Türkmen*

MAKALE BİLGİSİ

ARTICLE INFO

Araştırma Makalesi Research Article

Sorumlu Yazar:
Corresponding author:

* Milli Eğitim Bakanlığı
turkmenomersait@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5471-5453

Başvuru / Submitted:
21 Haziran 2023

Kabul / Accepted :
23 Ağustos 2023

DOI: 10.20860/ijoses.1317963

Atıf / Citation:

Türkmen, Ö. S. "Amasya ve Çevresinde Kurulan Para Vakıfları Üzerine Bir İnceleme". Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 19(2023): 1-21.

Benzerlik / Similarity: %22

Öz

Para vakıfları daha çok sosyal amaçlara yönelik kurulmuş vakıflardır. Osmanlı Devleti'nde toplumun ihtiyaç duyduğu eğitim, sağlık, bayındırlık hizmetleri ile hayri ve dinî hizmet ve yapıların finansmanı para vakıfları sayesinde hayır sahipleri vakfettikleri paralarla karşılanmıştır. Ayrıca ekonomik sıkıntı çeken esnaf ve halkın nakit ihtiyaçları da düşük muamele oranlarıyla karşılanmıştır.

Amasya ve çevresinde 1633- 1914 yılları arasında kurulan 188 para vakfı ise mahalle ya da köylerde hizmet veren dinî ve sosyal kurumların binalarının ve hizmetlerinin devamlılığının sağlanması amacıyla kurulmuştur. Aynı zamanda kuruldukları yerlerdeki halkın nakit ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Belirli muamele oranlarıyla aşırı faizciliğin de önüne geçmiştir. Bu çalışmada Osmanlı Devleti döneminde Amasya ve çevresinde kurulan para vakıflarının sayıları, vakıf kurucuların özellikleri ve sosyal statüleri, vakfedilen para miktarları ve hizmet amaçları belirtilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Vakıf, Para Vakfı, Amasya, Cami, Mescit.

Abstract

Cash waqfs are foundations established mostly for social purposes. In the Ottoman Empire, the education, health, public works, charitable and religious services and structures needed by the society were financed by the charitable foundations with the money they donated. In addition, the cash needs of tradesmen and people suffering from economic difficulties were met with low treatment rates.

On the other hand, 188 cash waqfs established between 1633 and 1914 in Amasya and its vicinity were established to ensure the continuity of the buildings and services of religious and social institutions serving in neighborhoods or villages. At the same time, they met the cash needs of the people in the places where they were established. It also prevented excessive interest with certain treatment rates. In this study, the number of cash waqfs established in Amasya and its surroundings during the Ottoman Empire, the characteristics and social status of waqf founders, the amount of money donated and their service purposes will be tried to be stated.

Keywords: Waqf, Cash Waqf, Amasya, Mosque, Masjid.

Giriş

Kelime anlamı olarak “*durma, duruş*” manasına gelen vakıf kavramı (Kâmûs-i Türkî, 2010, s. 1495). Hukuki ıstılahta “*menfaati ibâdullahâ ait olur veçhile bir aynı, Cenab-ı Hakk'ın mülkü hümkünde olmak üzere temlik ve temellükten mahbus ve memnu kılmaktır*” şeklinde formülüze edilmiştir (Hilmi, 1977, s. 13). Yani vakfın esası bir malı insanların faydalanması için, Allah'ın mülkü hükmünde olmak üzere, ferdi mülkiyet sahasından çıkarmaktır (Tabakoğlu, 2005, s. 373.). Vakıf, İslami bir kavram olmakla beraber, İslamiyet'ten önceki dönemlerde de insanlığın yardımlaşma ihtiyacından kaynaklı vakıf benzeri kurumların varlığı bilinmektedir (Köprülü B. , 1951, s. 479-483).

İslamiyet'te ilk vakıf olarak sayılan Hz. Peygamber'in vasiyet yoluyla fakirlere vakfettiği Fedek arazisidir. Akabinde sahabe de Hz. Peygamber'in bu davranışını örnek almak suretiyle hayır amaçlı vakıflar kurmuşlar, Türk-İslam devletlerinde de bu yöntem takip edilerek vakıf kurumunun devamlılığı sağlanmıştır (Kıvrım, 2010, s. 232). Türk-İslam devletlerinde adeta bir yarış niteliği kazanan vakıflar Türk medeniyet tarihinde önemli bir role sahip kurumlardan biri haline gelmiş (Yediyıldız, 2003, s. 7) ve Osmanlılar döneminde zirve noktaya ulaşmıştır (Halaçoğlu, 1995, s. 155). Öyle ki padişahlardan, ülkenin en ücra köşelerindeki köy ve mezralarda yaşayan insanlara kadar toplumun tüm katmanlarından insanlar vakıf kurmuşlardır. Bir yandan külliye, imaretler, camiler, mescitler, tekkeler, zaviyeler, çeşmeler, suyolları gibi birçok dini ve içtimai yapılar varlıklı ve hayırsever kişilerce kendi servetlerince yaptırılmış, bir yandan da bu yapıların hizmetlerini kesintisiz sürdürebilmesi adına onlara yine kurucuları ya da başkaları tarafından kimi zaman bağ, bahçe, han, hamam, ev, değirmen, dükkân gibi gayrimenkuller ya da kimi zaman para gibi menkuller gelir getirici unsurlar (akârat) olarak vakfedilmiştir (Leeuwen, 2012, s. 58). Bu gelir getirici unsurlar yalnızca kurulan vakıfların bina olarak ayakta kalmasını sağlamakla kalmamış, bu binalarda devam eden hizmeti yerine getiren imam, hatip, müderris, suyuolcu, zaviyedar gibi görevlilerin maaşlarının da düzenli bir şekilde karşılanmasını da sağlamışlardır. Bu sayede vakıf olarak kurulan yapıların asırlarca bina ve hizmet olarak ayakta kalması sağlanmış ve sürdürülebilir bir yardımlaşma düzeni meydana getirilmiştir (Kıvrım, 2016, s. 98).

Bu çalışmada Osmanlı Devleti'nde para vakıflarının uygulanışı hakkında bilgi verildikten sonra Osmanlı Devleti döneminde Amasya ve çevresinde kurulan para vakıflarının sayıları, vakıf kurucularının özellikleri ve sosyal statüleri vakfedilen para miktarları ve hizmet amaçları belirtmeye çalışılacaktır.

Para vakıfları

Kurucusu tarafından nakit para ile kurulan ve vakfedilen malın tamamı ya da bir kısmının işletilmek üzere vakfedilmiş nakit paradan oluşan vakıflara para vakıfları denilir (Kıvrım, 2016, s. 98). Para vakıflarına Hanefi Mezhebi dışındaki mezhepler tarafından cevaz verilirken (Akgündüz, 1996, s. 91) Hanefi Mezhebinde ise Ebu Hanife'nin öğrencisi İmam Züfer dışında cevaz veren bir ilim insanı çıkmamıştır (Mandaville, 1998, s. 129-130). Araştırmacılar tarafından Osmanlılara özgü bir uygulama olarak görülen para vakıflarının ne zaman ortaya çıktığı tam olarak bilinmemekle beraber (Özcan, 2003, s. 10) kurulan ilk para vakfına II. Murad ve Fatih devirlerinde rastlanmaktadır. 1423 yılında kurulan Yağcı Hacı Musliheddin'in kurduğu vakıf, kurulan ilk para vakfı olarak kabul edilirken, Fatih Sultan Mehmed'in yeniçeri ocağının et ihtiyacı için zamanla oluşabilecek fiyat dalgalanmasından etkilenmemesi adına vakfettiği 24.000 altınlık vakfı bir padişah tarafından kurulan ilk para vakfı olduğu da bilinmektedir (Çağatay, 1971, s. 48).

İslam Hukuku'nda küçük bir fikhî mesele olan para vakfı (Akgündüz, 1996, s. 216), Osmanlı döneminde uygulamada kazandığı önem ve yoğunluktan ötürü ulema arasında uzun süren tartışmalara yol açmıştır (Kurt, 1996, s. 10-21). Osmanlı devrinde para vakıflarının uygulanmasına ilk kez cevaz veren 15. yüzyıl ulemasından Molla Hüsrev ve talebesi Ahizâde Yusuf İbn-i Cüneyd'tir (Kurt, 1996, s. 22). Ayrıca para vakıflarına dair müstakil bir eser veren ilk ulema 1526-1536 yılları arasında şeyhülislamlık yapan İbn-i Kemal ve “*Risâle fi Cevâzı Vakfî'd-Derâhim ve'd-Denânîr*” adlı eserdir. İbn-i Kemal Hanefî fakihlerinin olumlu ve olumsuz görüşlerini değerlendirerek para vakıfların evla olduğuna kanaat getirmiştir (Özcan, 2003, s. 32-33).

Para vakıflarıyla ilgili tartışmalar İbn Kemal'in vefatından 10 yıl sonra Anadolu Kazaskeri Çivi-zade Muhyiddin Mehmed Efendi ve Rumeli Kazaskeri Ebussud Efendi arasında devam etmiştir. Ebussud Efendi para vakıflarına cevaz verirken Çivi-zâde para vakıflarının cevazında zayıf görüşlere dayanıldığını, tescilinin mümkün olmadığı ve mütevellilerin muamele-i şer'iyeye gerçekleştirmediğinden ribaya düşüldüğü, bu sebeple uygulanmasına cevaz verilmemesi gerektiğini savunmuştur. Bu görüşlerini Kanunî Sultan Süleyman'a da iletmiş, Sultan da onun görüşleri benimseyerek bu türden işlemlerin menedilmesi yönünde karar vermiştir (Özcan, 2003, s. 109). Böylece 10 yıllık bir sürede Çivi-zade'nin fetvası Osmanlı ülkesinde para vakıfları kurulmasını durdurmuştur (Çizakça, 1995, s. 316); (Kurt, 1996, s. 16). Para vakıflarının yasaklanmasına karşı Sofyalı Bâli Efendi yoğun bir muhalefette bulunmuş ve başta Kanuni Sultan Süleyman olmak üzere, Çivi-zade ve talebesi Şah Çelebi'ye mektuplar yazarak toplum menfaatine olan para vakıflarını Rumeli'de gördüğü hizmetleri anlatmış, bunların yasaklanmasıyla varlığının devamını bu vakıflar sayesinde sağlayan kurumların kapanacağını, buralardan geçini sağlayanların zorda kalacağını ve hizmetlerin aksayacağını, bu sebeple zaruret hâsıl olmadıkça para vakıflarının kapatılmasının gerekmediğini belirtmiştir (Kurt, 1996, s. 38-44).

Çivi-zade'nin fetvasıyla uygulanmasına son verilen para vakıfları, Ebussud Efendi'nin 1545 yılında şeyhülislamlık makamına gelmesiyle yaptığı çalışmalarla 1548 yılında yayınladığı fetva ile tekrar yürürlüğe girmiş ancak bu da eleştirilere konu olmuştur. İmam Birgivî, bu konuda iki risale kaleme almış ve para vakıflarının uygulanmasında Ebussud Efendi'yi sert bir şekilde eleştirilmiş ve İmam Züfer'e dayandırılan görüşün oldukça zayıf mesnetli olduğunu, para vakıflarının ancak vasiyet yoluyla gerçekleştirilebileceğini söylemiştir (Şimşek, 1986, s. 215).

Para vakıfları konusunda Osmanlı uleması arasında yaşanan bu tartışmalarda lehte fetva veren ulemanın dayanak noktası, bu vakıfların sağladığı toplumsal menfaat olmuştur. Böylece İbn-i Kemal'le başlayan ve Ebussud Efendi'yle devam eden bu olumlu görüşler Osmanlı sisteminde hâkimiyetini ve yerini güçlendirerek önemli fonksiyonu olan bir kurum olarak devletin son dönemine kadar varlığını devam ettirmiştir (Kıvrım, 2021, s. 13).

Para vakıflarında anapara genel olarak şu yöntemlerle işletilmekteydi: Karz-ı hasen (ödünç verme), mudârebe (emek-sermaye ortaklığı yoluyla işletme), müşâreke (sermaye ortaklığı), murâbaha (malı peşin fiyatla satın alıp yıllık belli kârla alıcıya devretme), bidâ'a (vakıf parayı Allah rızası için meccanen işletip kârın ve anaparanın tamamını vakfa verme), veya bey' bi'l-vefâ'dır (mülkiyeti muhafaza kayıtlı geçici satış) (Döndüren, 2008, s. 4).

Para vakıflarının vakfiyelerine baktığımızda hemen hemen bütün vakfiyelerde “*rehn-i kavî ve kefil-i melî veya ikisinden biri ile onu on bir buçuk hesabı ile mu'âmele-i şer'iyeye veya murâbaha-i mer'iyeye ile bâ-yedd-i mütevellî beher sene 'alâ-vechi'l-helâl istirbâh ve istiğlâl oluna*” şeklinde ifade edilen kaideler genel uygulanış biçimi hakkında fikir vermektedir. Açıklamak gerekirse rehn-i kavî, borcu karşılayabilecek bir rehin/ teminat; kefil-i melî, borçlu borcunu ödeyemediğinde borcu

ödeyebilecek güçte bir kefil; onu on bir buçuk ifadesi, uygulanacak kâr oranını; istirbâh kâr getirmek maksadıyla paranın işletilmesi, istiğlâl, gelir getirme; işletme tarzı ise mu'âmele-i şer'iyye ya da murâbaha-i mer'iyye ya da yalnızca murâbah veya mu'âmele şeklinde de ifade edilebilirdi. Mu'âmele-i şer'iye İslam Hukuku'nda "*Bey'ü'l- İye*"olarak geçen satış usulü mantığında geliştirilmiş bir yöntemdir (Akgündüz, 1996, s. 225). Murâbahâ-i Mer'iyye ise devlet tarafından belirlenen ve ticari işlemde uygulanması gereken azami kâr sınırı için kullanılan bir ifadedir. Bu yöneme göre bir mal veresiye olarak alıcıya satıldıktan sonra, alıcıdan peşin, ama daha düşük bir fiyattan satın alınmasıdır ki bu yöntem para sahibine bir miktar para kazandırmaktadır (Alkan, 2006, s. 757-758)

Üzerinde bu türlü tartışmaların yürütüldüğü para vakıfları, önemli bir finansal kaynak olarak toplumda yerini farklı dönemlerde farklı kâr oranlarıyla korumuş, genel olarak %10 üzerinden mu'âmele-i şer'iyye görülse de Ebussuud Efendi'nin 1536 yılında yayınladığı fetvada %15 üzerinde kâr oranı uygulanmamasını bildirdiği görülür (Özcan, 2003, s. 59).

Osmanlı Devleti'nde para vakıflarının yaygınlığı bölgeden bölgeye değişiklik göstermiştir. Ulemanın rolüne bağlı olarak Balkanlar'da kurulan para vakıflarının sayısı hem Ortadoğu ve Mısır'a hem de Anadolu'ya göre daha fazladır (Köç, 2018, s. 627). Ancak para vakıfları bir finansman kaynağı olarak Osmanlı düzeninde kendine geniş bir yer bulmuş, birçok dini, sıhhi, kültürel, sosyal müessesse ve hizmetin devamını sağlamıştır. Para vakıfları sayesinde, merkezi bütçenin para talebi azaltılmış ve böylece ekonominin tamamında daha düşük düzeyde borçlanma oranlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Çizakça, 2000, s. 56). Aynı zamanda da vakıf kurmak isteyip de yeterli varlığa sahip olamayan her kesimden insanın vakıf kurabilmesini sağlamış, nakit ihtiyacı olan insanların yüksek faiz oranlarıyla borçlanmaların önüne geçerek, onlara makul şartlarda krediler sağlayarak doğabilecek finansal, sosyal krizlerin de önüne geçmiştir (Kıvrım, 2013, s. 720).

Amasya ve çevresinde kurulan para vakıfları

İncelediğimiz dönemde (XVII-XX. yüzyıllarda), zaman zaman değişiklikler gösterse de son olarak Sivas Vilayeti'ne bağlı Amasya Sancağı, Lâdik, Havza (Simre-i Lâdik), Kedeğra (Vezirköprü), Merzifon, Gümüşhacıköy ve Mecitözü kazalarından ve Amasya Kazası merkezine bağlı Akdağ, Ezinepazar (Yavaş), Hakala ve Geldiklan nahiyelerinden müteşekkil bir idari statüdedir¹. Diğer Osmanlı şehir ve beldelerinde karşılaştığımız vakıf kurma geleneği Amasya şehri ile bağlı kaza, nahiye ve köylerinde de yaygın bir uygulama alanı bulmuş; birçok dini ve sosyal hizmet, kurulan bu vakıflar vasıtasıyla yerine getirilmiştir.

Çalışmamızın konusu Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nden (VGMA), Amasya, Gümüşhacıköy ve Merzifon şer'iye sicillerinden tespit edilen Amasya Kazası ve çevresinde 1633- 1914 yılları arasında kurulan 188 para vakfını içerir. Bu 188 vakfın ikisi vakfiye defterleriyle beraber Amasya şer'iye sicillerinde, ikisi hem vakfiye defterlerinde hem Merzifon şer'iye sicillerinde, beşi de vakfiye defterleriyle beraber Gümüşhacıköy şer'iye sicillerinde kayıtlıyken; yalnızca vakfiye defterlerinde kayıtlı olan vakıf sayısı 103, yalnızca Amasya şer'iye sicillerinde kayıtlı olan vakıf sayısı 70, yalnızca Merzifon şer'iye sicillerinde kayıtlı olan vakıf sayısı beş ve yalnızca Gümüşhacıköy şer'iye sicillerinde kayıtlı vakıf sayısı da birdir. Amasya'ya komşu Samsun'da Osmanlı devleti döneminde toplam 195 para vakfının kurulduğu düşünülürse, Amasya'da yakın çevresine paralel bir sayıda para vakfi tespit edilmektedir (Kıvrım, 2013, s. 721). Ancak para vakıflarının 15. yüzyılın başlarından

¹ Amasya Şer'iye Sicili (AŞS) Defter 21 Sayfa 69.

İtibaren Osmanlı mahkemeleri tarafından tescil edildiği bilindiğinden (Barkan & Ayverdi, 1970, s. 31) ve Amasya mahkemesine ait sicillerin 1624 tarihinden öncesine ait olanların ve para vakfi defterlerinin günümüze ulaşmamış olması, Amasya’da kurulan para vakfi sayısının daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Tablo 1’de görüldüğü üzere bu vakıfların %43’ü Amasya merkezine bağlı mahalle ve köylerde kurulmuştur (81 adet). Bunu 24 adetle merkeze bağlı nahiyeler, 17 adetle Kedeğra, 15’er adetle Merzifon ve Gümüşhacıköy kazaları; 13 vakıfla Mecitözü, 11’er vakıfla Lâdik ve Havza kazaları takip etmektedir. Bir vakfın ise kurulduğu yer belirtilmemiştir.

Tablo 1. Para Vakıflarının Yerleşim Yerlerine Göre Adet ve Yüzde Dağılımları

No	Yer Adı	Adet	Yüzde	%
1	Amasya merkez	76	40,43	
2	Merkez köyler	5	2,66	
3	Geldiklan Nahiyesi	8	4,26	
4	Hakala Nahiyesi	4	2,13	
5	Akdağ Nahiyesi	1	0,53	
6	Ezinepazar Nahiyesi	11	5,85	
7	Mecitözü Kazası	13	6,91	
8	Kedeğra Kazası (Vezirkköprü)	17	9,04	
9	Havza Kazası (Simre-i Lâdik)	11	5,85	
10	Lâdik Kazası	11	5,85	
11	Gümüşhacıköy Kazası	15	7,98	
12	Merzifon Kazası	15	7,98	
13	Yeri belirtilmeyen	1	0,53	
Toplam		188	100	

Bu 188 para vakfının 181’ini hayırseverler yalnız başlarına kurarken; 2 vakfi beş kişi, 1 vakfi dört kişi, 2 vakfi üç kişi, 2 vakfi ise iki kişi kurmuştur.

Bu vakıfların en erken tarihli Cemâziyelâhir 1043/ Aralık 1633’te Amasya merkezde Darüsselâm Mahallesi’nde Ahmed bin Hüseyin’in 500 kuruşluk vakfi iken², en yakın tarihli olanı ise Akdağ Nahiyesi’nde Tavra Köyü’nde İmamoğlu Abdurrahman Efendi’nin 1.000 kuruşluk vakfidir³.

Vakfiyeler, hayırseverlerin unvan ve lakapları hakkında da bilgi vermektedir (bk. Tablo 2). Osmanlı toplumunda kişiler, sahip oldukları meslekî, dinî ve sosyal özelliklerine göre unvan ya da lakaplarla anılırlardı. Bunlardan birisi de “hacı” unvanıdır ki İslam’ın temel ibadetlerinden olup, belirli bir varlığa sahip kişilerin yerine getirmesi gereken bir vecibedir. Ulaşımındaki güçlükler ve maddi yetersizlikler hacca gitmek gibi uzun bir yolculuğun yapılmasını büyük oranda engellerdi. Buna bağlı olarak hacca giden kişilerin İslami şartlardan birini yerine getirmenin yanında Osmanlı toplumunda da belirli bir saygınlığa ulaştığı söylenebilir (Kıvrım, 2016, s. 100). İncelenen dönemde 198 vakıf kurucusunun 15’i “hacı” unvanlıyken, dördü hacı unvanıyla beraber “ağa” unvanını, ikisi hem hacı hem de “bey” unvanına sahiptir.

Osmanlı toplumunda saygınlık ifade eden unvanlardan bir diğeri de “efendi” unvanıdır. Bu unvan 15. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren tahsil ve terbiye görmüş kişiler için kullanılan “çelebi” sözünün yerini alarak ilmiye sınıfına mensup olanlar ve bazı devlet görevlilerine de bu şekilde hitap edilir hale gelmiştir (Köprülü O. F., 1994, s. 455-56). 198 vakıf kurucusunun 28’i efendi unvanına

² AŞS, 2/48.

³ Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA)Vakfiye Defteri 605 Sayfa 177.

sahipken, ikisi hacı unvanıyla beraber, dördü hacı unvanıyla beraber, ikisi ise hafız unvanıyla beraber efendi unvanını taşımaktadır.

Kurulan 188 para vakfından 48'inin kurucusu (% 24) "ağa" unvanına sahiptir. Bunlardan 41'i yalnızca ağa unvanı taşırken, yedisi diğer unvanlarla beraber ağa unvanını taşımaktadır. Ağa, köy ve kasabalarda sözü geçen, hatırı sayılır, büyük, nüfuz sahibi, varlıklı, saygı gösterilen kişilere verilen bir unvandır. Bunun yanında toplumda saygı duyulan kişilere hitap edilirken bey, beyefendi yerine kullanılan ve ismin sonuna eklenen bir seslenme nidasıdır. Osmanlı Devlet teşkilatının genişleme ve gelişmesiyle bu unvan, askerî teşkilatta da sıkça kullanılan bir unvan haline gelmiştir. Öyle ki sancak ve eyaletlerin askeri valileri olan paşalar ve beylerden sonra askeri teşkilattaki bütün amirler, saray teşkilatındaki kuruluşların başında bulunan görevliler ve bazı mülki idarecilerin bu unvanı taşıdığı görülür. Bu unvanın yaygın kullanımından ötürü bu unvanı taşıyan resmi görevliler çoğu zaman vazifeleriyle birlikte tarif edilmiştir (Sümer, 1998, s. 451-52).

Bahsedilen unvanlar dışında diğer unvanlara sahip vakıf kurucularının sayısı ise dini unvanlardan olan "hafız" üç, "halife" iki, "seyid" bir kişidir. Ayrıca dört kişide "kâhya", altı kişide "bey", bir kişide "çavuş" unvanlarına sahiptir. Tablo 2'de görüleceği üzere Amasya'da kurulan para vakıflarının kurucuları içinde üst düzey devlet ricalinden "paşa" unvanını taşıyan iki kişi bulunmakla beraber, hiçbir unvanı olmayan halktan kimselerin de hayli fazla olduğu dikkat çekmektedir (79 kişi (% 39,90)). Bu da Osmanlı toplumunda gücü yeten herkesin gücü oranında vakıf yapmaya gayret ettiğinin göstergesidir.

Tablo 2. Vakıf Kurucularının Unvanları

No	Unvan	Adedi	No	Unvan	Adedi
1	Ağa	41	10	Hafız-Efendi	2
2	Ağa-Efendi	1	11	Hafız	3
3	Hafız-Ağa	1	12	Halife	2
4	Seyid-Ağa	1	13	Paşa	2
5	Hacı-Ağa	4	14	Kâhya	4
6	Hacı	15	15	Bey	6
7	Hacı-Efendi	4	16	Çavuş	1
8	Hacı-Bey	2	17	Seyid	1
9	Efendi	29	18	Unvanı Olmayan	79
Toplam					198

İncelenen 188 vakfın 177'si (% 94,15) erkek, 11'i (% 5,85) ise kadın hayırseverler tarafından kurulmuştur. Bunlardan 120 (% 63,83) vâkıf, tesis ettikleri vakfın yönetimi (tevlîyeti) için yaşadıkları sürece kendilerinin; vefat ettikten sonra erkek evlatlarının en büyük, akıllı ve güzel ahlaklı olanlarının, bunların vefatlarından sonra ise bunların çocuklarının yönetici olmasını istemiştir. Vakıf kurucularının 10'u (% 5,32) kendileri yönetici olmayıp, aynı köyden bir başkasını bu görev için tayin etmiş, vefatından sonra tayin ettikleri kişinin çocuklarını yönetici olmasını şart kılmıştır. Dokuz (% 4,79) vâkıf ise katkıda buldukları vakfın görevlilerinden birisinin yönetici olmasını belirtmiştir. Yine dokuz (% 4,79) vâkıf da yaşadıkları sürece kendilerinin, vefatlarından sonra ise tayin ettikleri kişinin onun vefatından sonra ise onun evlatlarının yönetici olmasını istemiştir. Dört (% 2,13) vâkıf ise halkın güvenini kazanmış, mutemet birisinin, ahalinin seçimi ve hâkimin onayıyla yönetici olmasını şart kılmıştır. Üç (% 1,60) vâkıf da yaşadıkları sürece kendilerinin, sonrasında ise köy/mahalle ahalisi tarafından seçilecek mutemet/ güvenilir birisinin hâkimin onayıyla yönetici

yöneticilik yapmasını istemiştir. Bir (% 0,53) vâkıf erkek evlatlarının en büyük, akıllı ve güzel ahlaklı olanlarının yönetici olmalarını belirtmiş; diğer bir (% 0,53) vâkıf, yaşadıkları sürece kendilerinin, vefatlarından sonra ise katkıda buldukları medresenin müderrislerinin yönetici olmasını şart etmiştir. Ayrıca 24 vâkıf, vakfın yöneticisi olan mütevelliyeye ücret verirken, diğerlerinde ücret tespit edilememiştir (Bk. Ek-1, Ek-2, Ek-3). 5 vâkıf ise kurdukları vakıflara mütevelliyeyi denetleyen nâzır da tayin etmişlerdir⁴.

Amasya ve çevresinde kurulan 188 para vakfında vakfedilen para cinsi büyük oranda (% 95,21 (179 adet) kuruş olmakla beraber esedî kuruş, gümüş mecdiye ve riyal cinsinden paralar da vakfedilmiştir. Kuruş, Osmanlı Devleti'nde III. Ahmed (1703-1730) döneminden itibaren kullanılan ve piyasadaki esedî kuruşların standartları örnek alınarak darp edilmeye başlanan para birimidir (Pamuk, 2002, s. 451-52). İncelememizde kuruş cinsinden vakfedilen en düşük miktar 10 kuruşken⁵, en yüksek miktar ise 100.000 kuruştur⁶. Esedî kuruş ise Hollandalılar'ın "*rex daller*" adıyla darbettikleri gümüş paraya, üzerinde arslan resmi bulunduğu için Osmanlılar'ın "*arslanlı kuruş*" veya "*esedî*" adını verdikleri para cinsidir. Osmanlı kaynaklarında XVI. yüzyılda çeşitli kuruşlar arasında herhangi bir ayırım yapılmazken XVII. yüzyıla girildiğinde biri İspanyol menşeli real (riyal) kuruş, diğeri Hollanda parası olan arslanlı kuruş olmak üzere ayrılmaya başlamıştır. Riyal "kâmil kuruş, tam kuruş" veya "tamam kuruş" olarak adlandırılırdı. Riyal kuruş XVII. yüzyılda genel olarak 80 akçe, esedî kuruş ise 70 akçe tutuyordu (Sahillioğlu, 1995, s. 368-69). Hayırseverler tarafından vakfedilen gümüş mecdiyenin kuruş cinsinden değeri ise vakfiyelerde "*beher mecdiye 19 kuruş olmak üzere...*" şeklinde ifade edilmektedir⁷. Nitekim tüm bu para cinslerinden toplamda 316.745 kuruş, 275 esedî kuruş, 1.300 gümüş mecdiye ve 120 riyal vakfedilmiştir.

Tablo 3'de görüleceği üzere bu vakıflarda genellikle 1.000 kuruş vakfedilirken (50 adet (%26, 60), bunu 500 kuruş takip etmiştir (28 adet (%14, 89). Üçüncü sırada ise 20 adetle 2.000 kuruş gelirken (% 20,74), bunu 7 adetle 1.500 kuruş (%3, 72), 6 adetle 100 kuruş (% 3,19), 5 adetle 350 kuruş (% 2, 66) izlemektedir. Bunları ise dörder adetle 50, 200, 300, 600 ve 1.200 kuruş takip etmektedir (%2,13); ardından ikişer adetle 10, 20, 400, 900, 2.500 ve 3.000 kuruş gelmektedir (% 1,06). Birer adet olmak üzere ise 30 kuruş (% 0,56), 35 kuruş (% 0,56), 120 kuruş (% 0,56), 150 kuruş (% 0,56), 170 kuruş (% 0,56), 225 kuruş (% 0,56), 230 kuruş (% 0,56), 240 kuruş (% 0,56), 270 kuruş (% 0,56), 330 kuruş (% 0,56), 480 kuruş (% 0,56), 610 kuruş (% 0,56), 730 kuruş (% 0,56), 850 kuruş (% 0,56), 870 kuruş (% 0,56), 1.030 kuruş (% 0,56), 1.040 kuruş (% 0,56), 1.175 kuruş (% 0,56), 1.250 kuruş (% 0,56), 1.420 kuruş (% 0,56), 1.450 kuruş, 2.400 kuruş (% 0,56), 2.750 kuruş (% 0,56), 4.500 kuruş (% 0,56), 5.200 kuruş (% 0,56), 5.930 kuruş (% 0,56), 6.450 kuruş (% 0,56), 13.500 kuruş (% 0,56), 22.500 kuruş (% 0,56) ve 100.000 kuruş (% 0,56) hayır sahipleri tarafından vakfedilmiştir. Yine tablo 3'de görüleceği üzere altı vâkıf⁸ esedî kuruş, iki vâkıf gümüş mecdiye, bir vâkıf⁹ ise riyal kuruş vakfetmiştir.

Bu vakfedilen paraları işletilmesiyle ilgili örneklere şer'iyeye sicillerinde rastlanmamıştır. Bu sebeple bu vakıflardan kimlerin faydalandığının tespitini yapamıyoruz. Ancak nakit para ihtiyacı olan esnaf, tüccar veya sıradan kişilerin yararlandığı düşünülmektedir.

⁴ VGMA, VD 587/3-1-47; VD 529/505; VD 745/373; AŞS 16/ 4; 74/ 74.

⁵ AŞS 2/ 64.

⁶ VGMA, VD 587/3-1-47.

⁷ VGMA, VD 589/ 143; VD 589/ 254.

⁸ AŞS 7/ 34; 7/ 62; 9/ 11; 16/ 4; 17/ 25; 24/ 42.

⁹ AŞS 16/ 30.

Amasya ve çevresinde kurulan 188 adet para vakfındaki ribh hadleri ele alındığında bunlardan 119’unda ribh haddi % 15 (onu on bir buçuk hesabı üzere *istirbâh* olunup) iken, 19’unda ribh haddi % 10 (onu on bir hesabı üzere *istirbâh* olunup) olarak belirtilmiştir. Ayrıca beş vakıfta % 12, iki vakıfta % 11, bir vakıfta ise % 20 ribh haddi belirtilmiştir. 16 vakıf ise ribh haddinin yürürlükteki murabaha nizamnamesine göre olmasını istemiş, 26 vâkıf ise hiçbir oran belirtmeyerek “*istirbah oluna*” diyerek paralarının işletilmesini istemiştir.

Bu 26 vakıftan 13’ü paralarının muamelesinden doğan yıllık gelir miktarını belirtmişler bu da oransal olarak % 15’e tekabül etmektedir. Diğer 13 vakıfta ise ribh oranı hakkında çıkarımda bulunmaya imkân vermemektedir. Ancak bu vakıfların tamamı 19. Yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmektedir ki bu dönemde geçerli olan murabaha nizamnamesi de ribh oranını % 15 olarak tespit etmektedir (Çağatay, 1971, s. 53).

Tablo 3. Vakfedilen Para Miktarları ve Adetleri

No	Para Miktarı ve Türü	Adedi	No	Para Miktarı ve Türü	Adedi
1	10 Kuruş	2	28	1040 Kuruş	1
2	20 Kuruş	2	29	1175 Kuruş	1
3	30 Kuruş	1	30	1200 Kuruş	4
4	35 Kuruş	1	31	1250 Kuruş	1
5	50 Kuruş	4	32	1420 Kuruş	1
6	100 Kuruş	6	33	1450 Kuruş	1
7	120 Kuruş	1	34	1500 Kuruş	7
8	150 Kuruş	1	35	2000 Kuruş	20
9	170 Kuruş	1	36	2400 Kuruş	1
10	200 Kuruş	4	37	2500 Kuruş	2
11	225 Kuruş	1	38	2750 Kuruş	1
12	230 Kuruş	1	39	3000 Kuruş	2
13	240 Kuruş	1	40	4500 Kuruş	1
14	270 Kuruş	1	41	5200 Kuruş	1
15	300 Kuruş	4	42	5930 Kuruş	1
16	330 Kuruş	1	43	6450 Kuruş	1
17	350 Kuruş	5	44	13500 Kuruş	1
18	400 Kuruş	2	45	22500 Kuruş	1
19	480 Kuruş	1	46	100000 Kuruş	1
20	500 Kuruş	28	47	8 Esedî Kuruş	1
21	600 Kuruş	4	48	12 Esedî Kuruş	1
22	610 Kuruş	1	49	25 Esedî Kuruş	11
23	730 Kuruş	1	50	50 Esedî Kuruş	1
24	850 Kuruş	1	51	80 Esedî Kuruş	1
25	870 Kuruş	1	52	100 Esedî Kuruş	1
26	900 Kuruş	2	53	500 Gümüş Mecidiye	1
27	1000 Kuruş	50	54	800 Gümüş Mecidiye	1
28	1030 Kuruş	1	55	120 Riyal	1

Vakfiyelerde muameleye verilmek istenilen paraların vadeleri bir yıllık olarak belirlenmiştir. Bununla paralel olarak görevlilere ödenen ücretler de yıllık olarak belirlenmiştir. Bu vakıflardan 144'ünde görevlilere verilecek yıllık ücret belirtilirken, 44'ünde ise gelir miktarı belirtilmeden elde edilen gelirin tamamının görevlilere verilmesi istenmiştir.

Söz edilen 188 para vakfının vakfiyeleri tescil edilirken 104'ü İmam-ı Azam'ın talebesi İmam Züfer'in görüşlerine göre tescil edilmiş, 84'ünde ise hiçbir hukukçunun görüşleri belirtilmeden tescil işlemleri gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4. Dini ve Sosyal Kurumlara Göre Vakıfların Adet ve Yüzde Dağılımları

No	Dini ve Sosyal Kurum	Adedi	Yüzde
1	Cami	130	%69,15
2	Mescid	25	%13,30
3	Çeşme	15	%7,98
4	Avarız	8	%4,26
5	Medrese	4	%2,13
6	Tekke	3	%1,60
7	Kütüphane	2	%1,06
8	Mektep	1	%0,53
Toplam		188	100

Tablo 4'de de görüleceği üzere buldukları yerde halkın dinî ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayan cami, mescit, medrese, mektep, çeşme ve tekke gibi yerlerin görevlilerinin maaşlarını karşılamak, binaların tamir ve aydınlatılmasını sağlamak için kurulan 188 para vakfının 130'u (% 69,25) dini bir kurum olan camiler için kurulmuştur. Amasya'da camilerin görevlilerinin maaşlarının karşılanması için kurulan vakıflara örnek vermek gerekirse, Merzifon Kazası'nın Sarı Köyü'nden Dervişoğlu Halil Efendi İbni İbrahim'in 500 kuruş vakfı verilebilir. Halil Efendi vakfettiği bu paranın %15 muamele oranı ile kâra (ribha) verilmesini ve elde edilen gelirin tamamının köyündeki camide hatip olanlara verilmesini istemiştir¹⁰. Yine tablo 4'de görüldüğü gibi ikinci sırada bir diğer dini kurum olan mescit (25 adet, % 13,30) vakıfları yer alır. Mescit vakıflarına örnek olarak Hacı Ali Celi İbni Feyzullah'ın 50 esedî kuruş vakfını verebiliriz. Hacı Ali vakfettiği 50 esedî kuruşun % 15 hesabıyla kâra verilmesini ve elde edilen gelirin tamamının Darüsselam Mahallesi mescidinde imam olanlara ait olmasını istemiştir¹¹.

Amasya'da kurulan vakıflardan 15'i (% 7,98) ise beledi bir hizmet olan su hizmetlerinin yerine getirilmesi adına kurulmuştur. Hatuniye Mahallesi sakinlerinden Arpacı Kerimesi olarak bilinen Ayşe bint-i Hacı Mehmed'in 120 kuruş vakfı buna örnek olarak verilebilir. Ayşe Hatun 120 kuruşun irbah ve istirbah olunmasını ve elde edilen gelirin Alçak Köprü yakınında kendi yaptırdığı su dolabı ve iki adet çeşmenin gerektiğinde tamine harcanmasını istemiştir¹².

Amasya çevresinde kurulan 8 (% 4,26) vakıf ise bir sosyal yardımlaşma kurumu olan avarız vakıfları için kurulmuştur. Osmanlılar'da örfî vergilerden olan ve başlangıçta nadiren ve küçük miktarda toplanan "Avarız" vergisi artan ihtiyaçlarla orantılı olarak daha sık ve artan miktarlarda toplanır hale gelmesiyle bazı hayırseverler tarafından, kendi mahalleleri halkını avârız vergi yükünden kurtarmak için vakıflar kurmuşlardır (İşpirli, 1991, s. 109); (Çiftçi, 2006); (Kıvrım, 2019); (Ergenç, 1984); (Köç, 2021). Amasya'da avarız vakıflarına katkı için kurulan para vakıflarına örnek

¹⁰ Merzifon Şer'îye Sicili (MŞS) Defter 1 Sayfa 100.

¹¹ AŞS 25/ 79.

¹² VGMA, VD 605/ 177; AŞS 66/ 18.

olarak Darüselam Mahallesi'nden Ahmed bin Hüseyin'in 500 kuruş vakfını verebiliriz. Vakfiyesinde herhangi bir kâr oranı belirtmeden, elde edilen tüm gelirin kendisinden ve evlatlarından tekalis-i örfiyye ve şakka talep edilmemesi şartıyla mahallesinin avarız sandığına vakfetmiştir¹³.

Yine Tablo 4'te görüleceği gibi Amasya ve çevresinde kurulan vakıflardan beşi (% 2,66) ise bir eğitim kurumu olan medreseler için kurulmuştur. Örneğin, sabık Amasya Müftüsü Hacı Mahmud Efendi ibn-i Mehmed'in Sebükiddin Mahallesi'nde altı hücreli (odalı) olarak yaptırdığı medresenin müderrisine verilmesi için vakfettiği 100 kuruş vakfı bunlardan biridir. Mahmud Efendi vakfiyesinde ribh haddini belirtmese de "*hâsıl olan nemadan senede 15 kuruş medreseye müderris olanlara*" verilmesini istemesinden muamele oranının % 15 olduğu anlaşılmaktadır¹⁴.

Bir diğer dini kurum olan tekkeler için de Amasya ve çevresinde 3 (% 1,60) vakıf kurulmuştur. Bunlardan birisi Gümüşhacıköy'de Saray Mahallesi'nde Kadiriye Tarikatı halifelerinden Ahmed Raşit ibn-i Hacı Yahya tarafından kurulmuş olan 2.000 kuruşluk vakıftır. Vâkif, 5 oda 1 ahır ve bir miktar havludan oluşan tekke binasıyla beraber 3 dükkân, ev, bağ, bahçe ve değirmenin kira gelirini de vakfetmiştir. Vakfettiği paranın % 15 kâr ile muamele görmesini ve dükkân kiralalarıyla birlikte tekkede çalışan görevlilerin ücretlerinin ödenmesini istemiştir. Görevlilere ve masraflara tahsis edilen ücretler ise şu şekildedir: Toplam yıllık gelirin 1/5'i müteveliye ödendikten sonra tekke şeyhine senede 360 kuruş, farraşa senede 72 kuruş, hafıza 150 kuruş, cüzhana 120 kuruş, her yıl rebülevvel ayında Mevlid-i Şerif okutmak için 350 kuruş¹⁵. Tekkelere para vakfeden bir diğer vakıf da sadrazam Mehmed Rüşdü Paşa'dır. Paşa, Kocacık Mahallesi'nde ikâmet etmiş olan cediti Nakşibendi şeyhlerinden Şirvanî Şeyh Hacı İsmail Seraceddin Efendi'nin kabri üzerine yaptırdığı türbeyle beraber cami, şadırvan ve 4 odalı bir tekke inşa ettirmiştir (Hüsameddin, 2007, s. 43-110-77-178). Tekkenin masraflarını ve görevlilerin ücretlerini karşılamak için 100.000 kuruşunu vakfetmiştir. Paranın ya %15 kâr ile muamele edilmesini ya da vakfa gelir getirici gayrimenkuller alınmasını istemiştir¹⁶. Tekkelerin ihtiyaçları için kurulan bir diğer vâkif ise Mehmed Paşa Mahallesi'nden Hafız Mehmed Efendi'nin 500 kuruş vakfıdır. Mehmed Efendi %15 kâr ile işletilmesini belirttiği vakfının gelirinin Çubukçu Mahallesi'ndeki tekkede müderris olanlara ait olmasını istemiştir¹⁷.

Eğitim kurumlarının ihtiyaçları için kurulan vakıflardan biri (% 0,53) ise kütüphanelerin ihtiyaçları için kurulmuştur. Yukarıda bahsettiğimiz sabık Amasya Müftüsü Mahmud Efendi, 800 cilt kitapla beraber, 500 kuruşunu daha vakfetmiştir. Bununla birlikte kitapların yaptırdığı medresede muhafaza edilmesini ve vakfettiği 500 kuruşun % 15 kârı ile elde edilen gelirin kütüphaneci olanlara verilmesini istemiştir¹⁸.

Bir diğer eğitim kurumu olan mektep için de Amasya ve çevresinde bir (% 0,53) para vakfi kurulmuştur. Sofular Mahallesi sakinlerinden Hafız Ahmed Efendi Bin Nurullah 100 kuruşunun istirbah edilmesini ve gelirinin mahallesindeki sıbyan mektebinin bakım-onarımı için kullanılmasını istemiştir¹⁹.

Çalışmamızın konusunu oluşturan bu 188 para vakfi kuruluş amaçlarına göre üç grupta incelenebilir:

¹³ AŞS 2/ 48.

¹⁴ VGMA, VD 579-396/ 176.

¹⁵ VGMA, VD 595/ 41; Gümüşhacıköy Şer'iye Sicili (GŞS) Defter 1 Sayfa 185.

¹⁶ VGMA, VD 587/3-1-47

¹⁷ VGMA, VD 599/ 52.

¹⁸ AŞS 74/ 74.

¹⁹ AŞS 70/ 218.

Birinci grup, daha önce yapılmış dini ve sosyal müesseselere yapılan vakıflardır. Bu gruptakiler de o köyden olanlar ve olmayanlar diye ikiye ayrılabilir. Bunların her ikisi de sosyal ve dinî yapılarda görev yapan görevlilerin ücretlerini ve bu yapıların aydınlatılmasını, tamir ve onarımını karşılamak için kurulmuştur. Amasya ve çevresinde tespit ettiğimiz 188 para vakfının 126'sı (% 67,02) bu gruba dâhildir. Bunların da 16'sı kendi mahalle ya da köyleri dışında başka köy ya da mahalledeki hayır kurumları için vakıf kurmuşlardır (Bk. Ek-1).

İkinci grup ise İkinci grup ise yeni inşa edilen sosyal ve dinî kurumlara yapılan vakıflardır. Amasya'da kurulan 188 para vakfının 51'i (% 27,13) bu gruba dâhildir (Bk. Ek-2). Bu da kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. Bunların birincisi, hayırseverlerin kendi yaptırdıkları kurumları yaşatmak için meydana getirdikleri vakıflardır (23 adet). İkinci grup ise bir hayır sahibi veya köy ahalisi tarafından inşa edilen dinî ve sosyal kurumlara, bir başka hayır sahibi tarafından yapılan vakıflar oluşturur (29 adet).

Bahsedilen iki grubun dışında üçüncü grup ise daha önceden mescit olarak inşa edilmiş fakat zaman içerisinde bölge halkının ihtiyacına cevap veremediği için minber eklenerek cami haline getirilmiş olan yeni camilere yapılan vakıflardır. Amasya ve çevresinde tespit ettiğimiz 188 para vakfının 11'i (% 5,85) bu türdendir (Bk. Ek-3).

Sonuç

Amasya'da 1633-1914 yılları arasında 188 para vakfı kurulmuştur. Bu vakıflar cami, mescit gibi dinî, çeşme, medrese, mektep, kütüphane, tekke ve avarız sandığı gibi dini ve sosyal kurumların faaliyetlerini sürdürmeleri ve onların görevlilerinin maaşlarını karşılamak üzere tesis edilmiştir. Bu vakıflara toplamda 369.795 kuruş vakfedilmiştir ki bu miktar çok da büyük sayılmaz. Yine de bu miktarın 188 hayratın hizmetlerinde süreklilik sağladığı söylenebilir. Amasya'da kurulan bu para vakıflarının % 82,45'i dini hizmet alanında faaliyette bulunmuşlardır. Nitekim 188 vakfın 155'i camiler ve mescitler için kurulmuşlardır. Cami ve mescitler İslam'ın ilk yıllarından itibaren, ibadet edilen yerler olmanın yanı sıra hem öğrenim görülen hem de siyasal ve sosyal işlerin görüşüldüğü yerlerdir. Ayrıca örgün eğitim-öğretim imkânlarının kısıtlı kaldığı Osmanlı toplumunda birer kültürel etkileşim merkezi olarak gelişmişlerdir.

İnsan vücudu için hayati bir madde olması ve İslamiyet'in temizliğe verdiği önemden ötürü Osmanlı şehirlerinde hayırseverler tarafından çok sayıda çeşme ve pınar inşa ettirilmiştir. Amasya kurulan para vakıflarının 15'i ise bu çeşme ve pınarların, yani temizlik hizmetlerinin sürekliliği için kurulmuştur.

Amasya'da kurulan para vakıflarının 11'i ise avarız vakıfları ve tekkeler gibi sosyal yönü olan kurumların ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuştur. Ayrıca 7 vakıf da eğitim amaçlı kurulmuş olup medrese, mektep ve kütüphane gibi kurumların bina ve hizmetlerinin devamlılığını amaçlamıştır.

Vakfedilen para kimi zaman 10 kuruş, kimi zaman 1.000 kuruş, kimi zaman da 100.000 kuruş gibi rakamlar olmuştur. Vakfedilen paranın miktarının az ya da çokluğuna bakılmaksızın toplumun her kesiminden hayırseverler, diledikleri miktarlarda cami, mescit, medrese, mektep, kütüphane gibi dini, sosyal ya da kültürel kurumların hizmetlerini sürdürebilmeleri için vakıflar kurmuşlardır.

Kurulan para vakıflarından kimlerin nakit olarak faydalandığı tespit edilememiştir. Ancak bu vakıflar sayesinde vakıf müesseselerinin devamlılığı sağlanırken bir yandan da toplumda oluşan nakit ihtiyacına yönelik pratik bir çözüm sunarak ihtiyaç sahiplerinin düşük oranlı kredi kullanarak müşkül duruma düşmeleri engellenmiştir. Böylece kuruldukları bölgelerde finansal bir güvenlik ortamı sağlayarak ekonomik canlılığın devamına da katkıda bulunduğu düşünülebilir.

Kaynakça

Arşiv kaynakları

Amasya Şer'iyeh Sicilleri Defterleri (AŞS): 2, 3, 7, 13, 16, 17, 21, 25, 47, 48, 54, 61, 64, 66, 67, 69, 74, 76, 79, 81, 87.

Gümüşhacıköy Şer'iyeh Sicilleri Defterleri (GŞS): 1, 2.

Merzifon Şer'iyeh Sicili Defterleri (MŞS): 1,2.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi (VGMA), *Vakfiye Defteri*: 557, 578, 579, 582-2, 586, 587, 588, 589, 590, 591/5, 593, 594, 595, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 627,651, 698.

Kaynak eserler ve incelemeler

Akgündüz, A. (1996). *İslam Hukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı.

Alkan, M. (2006, Ağustos). "Uşak Para Vakıfları (1890-1920)". *Belleten LXX/258*, s. 743-774.

Barkan, Ö. L., & Ayverdi, E. H. (1970). *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri, 953-(1546) Tarihli*. İstanbul: Baha Matbaası.

Çağatay, N. (1971). Osmanlı İmparatorluğunda Faiz-Riba Konusu Para Vakıfları ve Bankacılık. *Vakıflar Dergisi*, 39-66.

Çiftçi, C. (2006, Temmuz). "Osmanlı'da Mahalle Avarız Vakıfları: Bursa Örneği (1749-1784)". *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 29, s. 51-69.

Çizakça, M. (1995). Cash Waqfs of Bursa, 1553-1823 . *Journal of The Economic and Social of the Orient* 38/3 , 313-354.

Çizakça, M. (2000). *History of Philanthropic Foundations: The Islamic World From the Seventh Century to the Present*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Döndüren, H. (2008). Osmanlı Tarihinde Bazı Faizsiz Kredi Uygulamaları ve Modern Türkiye'de Faizsiz Bankacılık Tecrübesi. *Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi* 17/ 1, 1-21.

Ergenç, Ö. (1984). "Osmanlı Şehrindeki "Mahalle"nin İşlev Nitelikleri Üzerine". *Osmanlı Ansiklopedisi*, IV. İstanbul.

Halaçoğlu, Y. (1995). *XVI.- XVII. Yüzyıllarda Osmanlı Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*. Ankara: TTK.

Hilmi, Ö. (1977). *İthâh-ül Ahlah fî Ahkâmi'l Evkâf*. Ankara: Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları.

Hüsameddin, H. (2007). *Amasya Tarihi, III. Cilt*. Amasya: Amasya Belediyesi Kültür Yayınları.

İşpirli, M. (1991). Avâriz Vakıfları. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi IV.

Kıvrım, İ. (2010). Osmanlı Döneminde Gümüşhane ve Çevresinde Kurulan Para Vakıfları. *History Studies* 2/ 3, s. 231-243.

- Kıvrım, İ. (2013, Ekim 24-26). Osmanlı Döneminde Samsun ve Çevresinde Kurulan Vakıflar. *Geçmişten Günümüze Samsun/Canik ve Değerleri Sempozyumu I. Cilt*.
- Kıvrım, İ. (2016). Rize ve Çevresinde Kurulan Para Vakıfları (1859-1913). *Vakıflar Dergisi*, 97-116.
- Kıvrım, İ. (2019). “Mahalle Avârız Vakıfları (17. Yüzyıl Ayntâb Örneği) . , *Gaziantep Üniversitesi Ayıntâb Araştırmaları Dergisi* 2(2), s. 34-49.
- Kıvrım, İ. (2021). Osmanlı Dönemi Konya Vakıfları. *Konya Kitabı XVIII/ II*.
- Köç, A. (2018). XVI. Yüzyılda Silistre Sancağı'nda Para Vakıflarının Gelişimi . *XVIII. Türk Tarih Kongresi, 1-5 Ekim 2018* . Ankara.
- Köç, A. (2021). XIX. Yüzyıl Ortalarına Doğru Antalya Kaza Merkezinde Mahalleler ve Mahalle Avarız Vakıfları. *Antalya Kitabı IV Toprak, Su, Medeniyet: Antalya* (s. 35-45). içinde Konya: Palet Yayınları.
- Köprülü, B. (1951). Tarihte Vakıflar. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (/ 3, s. 479-483.
- Köprülü, O. F. (1994). “Efendi” . İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi X.
- Kurt, İ. (1996). *Para Vakıfları Nazariyat ve Tatbikat*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Leeuwen, R. V. (2012). *Bir Osmanlı Şehri: Şam Vakıflar ve Şehir*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Mandaville, J. E. (1998). Faizli Dindarlık: Osmanlı İmparatorluğunda Para Vakfı Tartışması. *Türkiye Günlüğü* 51, 129-144.
- Özcan, T. (2003). *Osmanlı Para Vakıfları, Kanûnî Dönemi Üsküdar Örneği*. Ankara: TTK.
- Pamuk, Ş. (2002). “Kuruş”. Ankara : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi XXVI.
- Sahillioğlu, H. (1995). “Esedî”. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi XI.
- Sami, Ş. (2010). *Kâmûs-i Türkî*. Ankara: Çağrı Yayınları.
- Sümer, F. (1998). "Ağa". İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi I.
- Şimşek, M. (1986). Osmanlı Cemiyetinde Para Vakıfları Üzerinde Münakaşalar. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 27/1, 207-220.
- Tabakoğlu, A. (2005). Klasik Dönem Osmanlı Vakıf Sistemi. *Cumhuriyet'in 80. Yılında Uluslararası Vakıf Sempozyumu Kitabı*, s. 15-17.
- Yediyıldız, B. (2003). *XVIII. Yüzyılda Türkiye'de Vakıf Müessesesi Bir Sosyal Tarih İncelemesi*. Ankara: TTK.

Ek 1: Daha önce inşa edilmiş cami, mescit, medrese, mektep ve tekkelere yapılan vakıflar.

No	VGMA Defter No / Sayfa	ASS MŞS. GŞS. Defter/ Sayfa No	Vakfın Adı	Mahalle/ Köy	Belge Tarihi Hicri/ Miladi	Vakfedilen Miktar	Muamele Oranı %	Vakfın Şartı ve Vazifelilere Verilen Yıllık Miktar ve Diğer Harcamalar					
								İmam-Hatip, Vaiz, Cüzhan	Mütevelli	Hane-i Avâz	Müdürlük/ Muallim	Bakım-Onanım ve Aydınlatma	Yemek
1	587/ 87		Mucteba Hanım	G.hacıköy/ Saray Mah	Muharrem 1292/ Şubat-Mart 1875	5200	%15	350			100	150	150
2	587/3-1/219		Civelekoğlu Seyyid Mehmed bin Mehmed	Ezinepazar/ Kerap Köyü	22 R. evvel 1295/ 26 Mart 1878	2000	%10	200					
3	588/ 125		Sürmelizade Mahmud Ağa İbni Mahmud	Merzifon/ Bulak Hacı Köyü	3 C. ahir 1304/ 27 Şubat 1887	600	%15	90					
4	589/ 143		Lafcioğlu Mehmed Ağa İbni Veliüddin	Amasya/ Yaylacık Köyü	9 Ramazan 1299/ 25 Temmuz 1882	800 (Mecidiye)	%15	120					
5	589/213		Çapanoğlu İsmail Efendi İbni Hasan bin Hüseyin	G.hacıköy/ Çay Köyü	25 Zilhicce 1297/ 28 Kasım 1880	350	%15	50					
6	589/ 254		Nebioğlu Süleyman Ağa i Mehmed Bin Nebi	Ezinepazar/ Oykur Köyü	6 Recep 1302/ 21 Nisan 1885	500 (Mecidiye)	%15	75					
7	590/71	MŞS 2/89	İsmail Ağa İbni Receb, Muslihittinoğlu Tahir	Merzifon/ Sadiye Mah.	1 C. ahir 1206/ 26 Ocak 1792	1000	%15	125					
8	594/ 96 596/122	GŞS 1/181, 189	Ahmed Bey İbni Hacı Bey	G.hacıköy/ Göçeri Köyü	15 R. ahir 1317/ 23 Ağustos 1899	2000	%15	200				100	
9	594/ 236		Dursun Efendi İbni Şaban	Geldiklan Çamurlu Köyü	10 Zilkade 1309/ 6 Haziran 1892	500	%15	75					
10	598/ 252		Huruszâde Hafız Mehmed Efendi İbni Mehmed	Mehmed Paşa	18 C. ahir 1324/ 9 Ağustos 1906	500	%15				75		
11	599/ 22		Tekkeliolu Recep Ağa İbni Hüseyin, Sari Aliolu Süleyman Bin Halil, Tekkeliolu Osman Efendi İbni Ahmed, Köflezoğlu Hüseyin Efendi İbni Ahmed ve Receboğlu Hüseyin İbni Mehmed Ağalar	Havza/ Kal'a Köyü	29 Muh 1323/ 5 Nisan 1905	1200	%10	120					
12	599/ 243-600/ 164		Siyuhoğlu İbrahim Bin Abdullah, Çobanoğlu Arif Bin Mehmed ve Akmanoğlu Ahmed Efendi İbni Mustafa Nâhun	Vezirköprü/ Gömlekhisar Köyü	27 R. evvel 1320/ 4 Temmuz 1902	3000	%12	120				240	

13	600/ 2-3		Abdullah Bin Musa Bin İbrahim	Geldiklan/ Olakadı Köyü	22 R.evvel 1327/ 13 Nisan 1909	1000	Belirtilmemiş	Tümü						
14	600/ 88		Çavuşoğlu Seyyid Ali Ağa İbni Receb	Abdulgani Köyü	21 Receb 1328/ 29 Temmuz 1910	1000	Belirtilmemiş	Tümü						
15	600/ 125		Musa Bin Abdullah Bin Mehmed	Ayrancıoğlu Ağneyli Köyü	10 R.âhir 1329/ 10 Nisan 1911	1000	Belirtilmemiş	Tümü						
16	600/ 136		İmamoğlu Hasan Ağa Ve Bayrakdaroğlu Ömer Hulusi Ağa Ve Osman Kethüdaoğlu Ali Ağa Ve Göbaçoğlu Ali Osman Ağa	Havza/ Salariç Köyü	2 Muh. 1317/ 13 Mayıs 1899	1000	%12	120						
17	601/ 59		Nuh Oğlu Süleyman Ağa İbni Numan Ağa	Ladik/ Arslantaş	19 Şevval 1326/ 14 Kasım 1908	2000	%15	200					100	
18	601/ 142		Şahinoğlu Hafız Ahmed Efendi İbni Mehmed	Ezinepazar/ Kal'a Köyü	15 Sefer 1330/ 4 Şubat 1912	1000	Yürürlükteki Oran	Tümü						
19	601/ 145		Tekkenişoğulları Hüseyin Çavuş Bin Hüseyin ve İbrahim Çavuş İbni Hüseyin	Havza/ Kerim Köyü	13 Zilkade 1325/ 18 Aralık 1907	1000	%10	100						
20	602/ 43		Umuroğlu Ahmed Bin Hüseyin	Geldiklan/ Köyceğiz Köyü	18 Receb 1318/ 11 Kasım 1908	1000	%15	150						
21	602/ 45		Hasan Efendi İbni Hasan	Vezirköprü/ Kuşcular Köyü	3 Sefer 1320 12 Mayıs 1902	1000	%12	99					21	
22	602/ 61		Hüseyin Efendi İbni el-Hac Osman	Vezirköprü/ İsyahyeri Köyü	17 Ram. 1308/ 26 Nisan 1891	1000	%10	100						
23	602/ 67	GSS 1/236	Solakoğlu Hüseyin Kethuda İbni Mustafa	G.hacıköy/ Bademli Köyü	19 Şevval 1315/ 13 Mart 1898	1500	%15	100				100	25	
24	602/ 102		Kalaycızâde Hasan Ağa İbni Mehmed	Vezirköprü/ Ortacami Köyü	26 Şevval 1313/ 10 Nisan 1896	300	%11	33						
25	602/ 123		Başbüyüköğlü Hasan Ağa Bin Feyzullah, Sarımustafaoğlu Mustafa Bin Mehmed, Bacaksızoğlu Basri Bin Abdullah, Molla Alioğlu Mahir Bin Hasan ve İmamoğlu Mehmed Bin Selim	Havza/ Elmacık Köyü	1 Zilhicce 1319 / 11 Mart 1902	1200	%12	144						
26	602/ 146		Kara Mehmedoğlu Salih Bin Mehmed	Vezirköprü/ Alanbaşı Köyü	5 Zilkade 1319/ 13 Şubat 1902	2000	%12	120					120	
27	602/ 193		Ahmed Ağa İbni Hasan	Havza/ Şeyhler Köyü	15 R.evvel 1328/ 27 Mart 1910	1000	%15	150						
28	603/ 115		Çıplakoğlu Yusuf Efendi İbni Ahmed BİN Hüseyin	Amasya/ Kozkinisa Köyü	24 C.evvel 1304/ 18 Şubat 1887	500	%15	75						

29	603/130	GSS 1/147	Teslimoğlu Ali Ağa İbni Ali	Gümüşhacıköy/ Keçi Köyü	9 Muh. 1318/ 9 Mayıs 1900	2000	%15	300										
30	603/165		Ali Bazoğlu Hüseyin Ağa İbni el-Hac Ahmed	Merzifon/ Han Köyü	29 R.evvel 1328/ 10 Nisan 1910	1000	%15	150										
31	603/203	GSS 2/ 43	Bayramoğlu Mehmed Kahya İbni Hasan	G.hacıköy/ Çetni Köyü	5 R.âhir 1320/ 12 Temmuz 1902	3000	%15	300							150			
32	603/226		Mehmed Bin el-Hac Ali	Hakala/ Alaydır Köyü	11 R.evvel 1320/ 18 Haziran 1902	1000	%15	150										
33	604/9-5		Semercizâde Hamza Efendi İbni Mehmed	Acem Ali	8 Safer 1330/ 28 Ocak 1912	1000	Yürürlükteki Oran	Tümü										
34	604/ 82		Çerkes Mis Ağa Bin Zuğ	Ladik/ Kürtlü Köyü	3 C.evvel 1330/ 20 Nisan 1912	2000	%15	150	50						100			
35	605/ 75		Ömer Ağa İbni Mustafa	Amasya/ Muramul Köyü	4 R.âhir 1332/ 2 Mart 1914	1000	Yürürlükteki Oran	Tümü										
36	605/ 154		Musluoğlu Ahmed İbni Abdullah Bin Hasan	Ezinepazar/ Mehmedler Köyü	18 Zilkade 1322/ 24 Ocak 1905	500	%15	Tümü										
37	606/ 31		Deli Ahmed Oğlu Mustafa Bin el-Hac Osman	Ladik/ Deli Ahmed Oğlu Köyü	9 Muh 1327/ 31 Ocak 1909	2000	%15	200							100			
38	606/ 115		el-Hac Hüseyin Efendi İbni Lütfullah	Vezirköprü/ Esne Köyü	27 Zilhicce 1329/ 19 Aralık 1911	1000	%15	120	30									
39	606/ 140		Ömer Efendi İbni el-Hac Ali Efendi	Havza/ Hurdaz Köyü	25 Muh. 1330/ 15 Ocak 1912	1000	%15	120	30									
40	606/ 144		Gazi Oğlu Hamdi Efendi i Dursun	Ezinepazar/ Halifeli	8 R.evvel 1330/ 26 Şubat 1912	1000	Yürürlükteki Oran	Tümü										
41	606/ 145		Güvez Oğlu Vecihi Efendi İbni Said Ağa	Ladik/ Mutemed Köyü	13 Receb 1330/ 28 Haziran 1912	2000	%15	50	100						150			
42	606/ 169		Çolakoğlu Veli Bin Ali Bin Yusuf	Amasya/ İmerd Köyü	26 C.âhir 1330/ 12 Haziran 1912	1000	Yürürlükteki Oran	Tümü										
43	606/ 181		Bacaksız Oğlu Receb Ağa İbni Mehmed	Havza/ Belhi Köyü	4 Receb 1330/ 19 Haziran 1912	1000	%15	120	30									
44	606/ 207		Muhyiddin Efendi İbni Ali Efendi	Mehmed Paşa	27 Receb 1330/ 12 Temmuz 1912	1000	Yürürlükteki Oran	Tümü										
45	606/ 241		Cin Süleymanoğlu el-Hac Mustafa Efendi İbni Abdullah	Ladik/ Aktaş Köyü	27 Zilhicce 1329/ 19 Aralık 1911	2000	%15	150	50						100			
46	606/ 242		Mustafa İbni Osman Ağa	Ladik/ Kıranboğaz Köyü	15 C.âhir 1330/ 1 Haziran 1912	2000	%15	150	50						100			

47	607/125		İmamoğlu Abdurrahman Efendi İbni Abdurrahman	Akdağ/ Karakilise Köyü	6 C.evvel 1332/ 2 Nisan 1914	1000	Yürürlükteki Oran	Tümü					
48	698/ 1-23		Ali Ağa Bin Bekir	Ladik/ Cüce Köyü	4 Zilhicce 1331/ 4 Kasım 1913	2000	%15	150	50			100	
49	608/ 1-32		Mehmed Ağa İbni Hızır	Vezirköprü/ Çorakdaş Köyü	5 C.evvel 1330/ 22 Nisan 1912	1000	%15	120	30				
50	651/215		Polatzâde Ahmed	Amasya	Belirtilmemiş	200	%15					30	
51		AŞS 2/ 48	Ahmed Bin Hüseyin	Darüsselam	C.ahir 1043 / Aralık 1633	500	Belirtilmemiş			Tümü			
52		AŞS 2/ 64	Aişe Hatun Binti Mustafa	Devehane Mah.	Şaban 1043/ Şubat 1634	10	Belirtilmemiş	Tümü					
53		AŞS 3/ 93	Hacı Mehmed	Eslam Mahallesi	Ramazân 1044/ Şubat 1635	1000	Belirtilmemiş			Tümü			
54		AŞS. 7/ 34	Nisa Binti Abdullah	Pirinçi Mahallesi	Muharrem 1059/ Ocak 1649	12 Esedî Kuruş	%20	Belirsiz		Belirsiz			
55		AŞS 7/ 50	Debbağ Hacı Mehmed	Saray Mahallesi	C.evvel 1059 / Mayıs-Haziran 1649	4500	Belirtilmemiş	Belirsiz		Belirsiz			
56		AŞS 7/ 62	Ali Koca	Sebükiddin	Muharrem 1060/ Ocak- Şubat 1650	8 Esedî Kuruş	Belirtilmemiş			Tümü			
57		AŞS 9/ 11	Boyacı Sefer Veled-i Sulki?	Gümüşlüzade Mahallesi	Sefer 1062/ Ocak 1652	80 Esedî Kuruş	Belirtilmemiş					Tümü	
58		AŞS 13/ 4	el-Hac İbrahim Bin Rıdvan	Ahi Sadettin Mahallesi	Ramazân 1070/ Mayıs- Haziran 1660	1000	Belirtilmemiş	Tümü					
59		AŞS 16/4	el-Hac İbrahim Bin Ömer Dede	Ahi Sadettin Mahallesi	C.evvel 1076/ Kasım 1665	100 Esedî Kuruş	%15				Tümü		
60		AŞS 16/ 54	Mehmed Bey	Mehmed Paşa	Muharrem 1078/ Temmuz 1667	120 Riyal	Belirtilmemiş	24		500	300		
61		AŞS 17/ 25	Aişe Hatun Binti Mehmed Ağa	Eski Kethüda	19 Zilhicce 1083/ 7 Nisan 1673	25 Esedî Kuruş	%15	Tümü					
62		AŞS 25/57	el-Hac Mehmed	Sebükiddin	14 Safer 1118/ 28 Mayıs 1706	35	Belirtilmemiş	Tümü					
63		AŞS 25/62	el-Hac Mehmed Bin Hasan	Ziyare Köyü	10 R.âhir 1118/ 22 Temmuz 1706	50	%15	75					
64		AŞS 25/ 79	el-Hac Ali Celi İbni Fazlı	Darüsselam	15 Receb 1118/ 23 Ekim 1706	50 Esedî Kuruş	%15	75					
65		AŞS 43/ 115	el-Hac Piri	Mehmed Paşa	Şaban 1198 Haziran 1784	1000	%15						Tümü

66		AŞS 51/ 48	Koloracı Hacı Hüseyin	Şeyh Kırık	15 Muharrem 1177/ 26 Temmuz 1763	20	Belirtil memiş			Yarısı		Yarısı	
67		AŞS 64/ 80	Hevace Kızı Rabia	Kılıççı	9 Muh. 1203/ 10 Ekim 1788	100	Belirtil memiş					Tümü	
68		AŞS 67/ 133	El-Hac İbrahim Bin Halil	Fethiye	Belirtilmemiş	200	%15		Artan			Tümü	
69		AŞS 70/21 8	Hafız Ahmed Efendi İbni Nurullah	Sofular	H 1232/ M. 1817	100	Belirtil memiş				Tümü		
70		AŞS 87/ 74	Ali Efendi İbni Receb	Mehmed Paşa	17 Receb 1275 / 20 Şubat 1859	300	%15		8		37		
71		GŞS 2/ 11	Balcıoğlu Mehmed Kahya İbni Ömer	G.hacıköy/ Alakes Köyü	3 Zilkade 1319 11 Şubat 1902	2000	%15	200	50			50	
72	591- 5/131		Mehmed Efendi bin el- Hâcc İsmail	Lâdik	11 C. Ahir 1298/ 11 Mayıs 1881	1500	%10	60				90	
73	586/ 70	MŞS 1/ 105	Ali Osman Ağa İbni Mustafa	Merzifon/ Karatapa Köyü	12 Muh. 1304/ 11 Ekim 1886	1000	%15	150					
74		MŞS 1/ 95	Hacı Hasan Mahallesi Mescidine Mevkuf Nukûd	Merzifon/ Hacı Hasan Mah.	5 Şaban 1303 9 Mayıs 1886	1000	%15					Tümü	
75		MŞS 1/ 107	Dervişoğlu Halil Efendi İbni İbrahim	Merzifon/ Sanı Köyü	29 Muh./1304 28 Ekim 1886	500	%15	75					
76		MŞS 1/ 136	Pabuççuoğlu Hacı Süleyman Ağa İbn Mustafa	Merzifon/ Harmanlar Mah.	4 Şaban 1304/ 28 Nisan 1887	1000	%15	150					
77	601/ 134		İbrahim Bey Bin Mustafa	Mecitözü/ Çorak Köyü	5 Receb 1319/ 18 Ekim 1901	1500	%15	165				60	
78	607/18 8		Piroğlu Hacı Halil İbni Ali	Mecitözü/ Kalacak	27 Receb 1327/ 14 Ağustos 1909	2000	Belirtil memiş	Tümü					
79	602/ 84		Merzifonluoğlu Osman İbni Hızır	Mecitözü/ Kazıklıkaya Köyü	6 Muh. 1322/ 23 Mart 1904	1000	%15	100				50	
80	604/ 262		Mahmud Ağa İbni Kelemet	Mecitözü/ Sultan Köyü	25 Zilkade 1321/ 12 Şubat 1904	2000	%10	100				100	
81	605/ 118		Tiryakioğlu Hasan Ağa İbni Ebubekir İbni Ali	Mecitözü/ Kazıklıkaya Köyü	17 Muh. 1332/ 16 Aralık 1913	1500	%15	27	138			60	
82	597/ 65		İsmail Ağa İbni Ali	Mecitözü/ Kuşsarayı Köyü	11 R.evvel 1320/ 18 Haziran 1902	1000	%10	100					
83		AŞS 47/50	Rüstem Yörgüç Paşa Cami Aydınlatma ve Diğer İhtiyaçlarına Mevkûf Nukûd	G.hacıköy	Mart-Ocak 1854 Mart- K.Sani 1269	13500	%15					Tümü	
84		AŞS 47/50	Irgad Mahallesi Mescidi ve Çeşmesine Mevkûf Nukûd	G.hacıköy	Mart-Ocak 1854 Mart- K.Sani 1269	22500	%15					3.375	

85	AŞS 47/50	Şencar Mahallesi Camine Mevkûf Nukûd	G.hacköy	Mart-Ocak 1854 Mart- K.Sani 1269	6450	%15					970	
86	AŞS 76/ 44	Tahta Pınar Mescidi Tamine Fatıma Hatunun Vakf Ettiği Nukud	Bayezid Paşa	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	270	%15					40	
87	AŞS 76/ 44	Mucukoğlu, Arap Hevace, Hacı Ahmedoğlu, Kara Süleymanoğlu ve Akpinarlara Mevkûf Nukûd	Bayezid Paşa	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	1450	%15					217	
88	AŞS 76/ 44	Sofizade Mahallesinde 4 Adet Çeşmeye Mevkûf Nukûd	Sofizâde	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	1175	%15					176	
89	AŞS 76/ 45	Akdağlı Çeşmesine Mevkûf Nukûd	Bayezid Paşa	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	200	%15					300	
90	AŞS 76/ 49	Yakutiye Mahallesi Avârızına Mevkûf Nukûd	Yakutiye	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	600	%15		90				
91	AŞS 76/ 54	Şekerci Pınarına Mevkûf Nukûd	Amasya/ Ziyare Köyü	Mart-Ocak 1838-1839 Mart-K.Sani 1252-1253	2000	%15					300	
92	AŞS 76/ 54	Beyce Pınarına Mevkûf Nukûd	Amasya/ Ziyare Köyü	Mart-Ocak 1838-1839 Mart-K.Sani 1252-1253	1000	%15					150	
93	AŞS 76/ 54	Bende Suyuna Bağlı Çeşmelere Mevkuf Nukud	Merzifon	Mart-Ocak 1837-1839 Mart-K.Sani 1251-1253	730	%15					110	
94	AŞS 76/ 60	Pazar-ı Sufia Camine Mevkûf Nukûd	Pazar-ı Sufia	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	2400	%15					360	
95	AŞS 76/ 64	Kal'a-i Balâ Pınarından Fazla Akan Suyu Göklün? Mevk'inde Yapılan Çeşmeye Mevkûf Nukûd	Belirtilmemiş	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	900	%15					135	
96	AŞS 76/65	Mahalle Avarızına Mevkûf Nukûd	Gökmedrese	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	900	%15		135				
97	AŞS 76/65	Mahalle Çeşme ve Mektebine	Gökmedrese	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	350	%15					52	
98	AŞS 76/65	Mahalle Sebine Mevkûf Nukûd	Gökmedrese	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	225	%15					33	
99	AŞS 76/65	Mahalle Mescidi Aydınlatmasına Mevkûf Nukûd	Gökmedrese	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	100	%15					15	

100	AŞS 76/65	Sabah Namazı Yasin-i Şerif Tilavetine Mevkûf Nukûd	Gökmedrese	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	400	%15	60						
101	AŞS 76/66	el-Hac Halil Cami İmamına Mevkûf Nukûd	Şamice	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	1250	%15	187						
102	AŞS 76/66	el-Hac Halil Cami Balmumuna Mevkûf Nukûd	Şamice	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	900	%15						135	
103	AŞS 76/66	el-Hac Halil Cami Bakım-Onarımına Mevkûf Nukûd	Şamice	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	200	%15						35	
104	AŞS 76/66	el-Hac Halil Cami Zeytinyağına Mevkûf Nukûd	Şamice	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	170	%15						25	
105	AŞS 76/66	el-Hac Halil Cami Müezzinine Mevkûf Nukûd	Şamice	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	230	%15	35						
106	AŞS 76/66	el-Hac Halil Cami Meşihatine Mevkûf Nukûd	Şamice	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	240	%15	36						
107	AŞS 76/66	el-Hac Halil Cami Çeşmesine Mevkûf Nukûd	Şamice	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	480	%15						62	
108	AŞS 76/66	el-Hac Halil Cami Sebil Karına Mevkûf Nukûd	Şamice	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	1420	%15						213	
109	AŞS 76/66	Mahalle Avârızına Mevkûf Nukûd	Şamice	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	1040	%15			156				
110	AŞS 76/66	Mahalle Mescit ve Avârızına Mevkûf Nukûd	Receb	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	330	%15	25	25					
111	AŞS 76/69	Manasta Pınarına Mevkûf Nukûd	Amasya/ Ziyare Köyü	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	600	%15						90	
112	AŞS 76/77	Sâbık Hazine-i Amire Defterdarı Mahmud Bey Cami Hitabetine Mevkûf Nukûd	Amasya/ Yeniceköy	Mart-Ocak 1837-1839 Mart-K.Sani 1251-1253	100	%15	15						
113	AŞS 76/77	Sâbık Hazine-i Amire Defterdarı Mahmud Bey Cami Müezzişine Mevkûf Nukûd	Amasya/ Yeniceköy	Mart-Ocak 1837-1839 Mart-K.Sani 1251-1253	300	%15	45						
114	AŞS 76/77	Sâbık Hazine-i Amire Defterdarı Mahmud Bey Cami Meşihatine Mevkûf Nukûd	Amasya/ Yeniceköy	Mart-Ocak 1837-1839 Mart-K.Sani 1251-1253	50	%15	7,5						
115	AŞS 76/77	Sâbık Hazine-i Amire Defterdarı Mahmud Bey Cami Muallimine Mevkûf Nukûd	Amasya/ Yeniceköy	Mart-Ocak 1837-1839 Mart-K.Sani 1251-1253	150	%15						22,5	

116		AŞS 76/ 77	Sâbık Hazine-i Amire Defterdarı Mahmud Bey Cami Balmumuna Mevkûf Nukûd	Amasya/ Yeniceköy	Mart-Ocak 1837-1839 Mart-K.Sani 1251-1253	850	%15					122,5	
117		AŞS 76/ 77	Sâbık Hazine-i Amire Defterdarı Mahmud Bey Cami Bakım- Onarımına Mevkûf Nukûd	Amasya/ Yeniceköy	Mart-Ocak 1837-1839 Mart-K.Sani 1251-1253	2000	%15					300	
118		AŞS 76/ 77	Bostancıoğlu Pınarına Mevkûf Nukûd	Amasya/ Zana Köyü	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	800	%15					120	
119		AŞS 76/ 81	Fethiye Camine Mevkûf Nukûd	Fethiye	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	2750	%15					412	
120		AŞS 76/ 83	Zara Köyü Camine Mevkûf Nukûd	Geldiklan/ Zara Köyü	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	870	%15					130	
121		AŞS 79/ 20	Hasan Ağa'nın Arâsta Caminde Tedrise Mevkûf Nukûd	Merzifon	Mart-Ocak 1836-1842 Mart-K.Sani 1251-1258	100	%15				15		
122		AŞS 76/ 58	Hacı Mustafa Mustafa	Merzifon/ Surcu Mah.	Mart-Ocak 1837-1839 Mart-K.Sani 1251-1253	150	%15					22,5	
123		AŞS 81/ 6	Yeni Cami'ye Mevkûf Nukûd	Amasya?	Mart-Ocak 1846-1847 Mart-K.Sani 1262-1263	İki Seneli k Geliri 300 Kuruş	Belirtil memiş					Tümü	
124		AŞS 47/50	Şencar Mahallesi Camine Mevkûf Nukûd	G.hacıköy	Mart-Ocak 1854 Mart- K.Sani 1269	6450	%15					Tümü	
125		AŞS 76/ 44	Tahta Pınar Mescidi Tamine Fatıma Hatunun Vakf Ettiği Nukud	Bayezid Paşa	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	270	%15					40	
126		AŞS 76/ 44	Şamice Mahallesi Mescidine Mevkuf Nukud	Şamice Mahallesi	Mart-Ocak 1839 Mart- K.Sani 1253	1450	%15					217	